

УДК 364.62-027.542

DOI <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2026-2-112-120>

Романовська Людмила Іванівна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Хмельницького національного університету,
м. Хмельницький, Україна.
liromanovska12@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7547-4575>

Олійник Катерина Сергіївна,

кандидат психологічних наук, доцент
кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Хмельницького національного університету,
м. Хмельницький, Україна.
katerina.oleynik@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0327-1474>

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ СІМЕЙ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні та суспільно-політичні трансформації зумовлюють зростання кількості сімей, які опиняються у кризових життєвих ситуаціях. До таких ситуацій належать сімейні конфлікти, насильство в сім'ї, розлучення, втрата роботи, вимушене переселення, тяжкі захворювання, залежності, а також інші фактори, що порушують стабільне функціонування сім'ї як соціального інституту. У таких умовах сім'я потребує своєчасної підтримки та професійного супроводу з боку фахівців соціальної сфери.

Особливого значення набуває соціальне консультування як ефективна форма надання допомоги сім'ям, спрямована на подолання кризових проявів, мобілізацію внутрішніх ресурсів родини, відновлення психологічної рівноваги та соціального статусу її членів. Соціальне консультування дозволяє не лише вирішувати актуальні проблеми сім'ї, а й запобігати поглибленню кризових процесів, сприяти адаптації до нових умов життя та формувати стратегії подальшого розвитку (Колосок, Чернета & Белкіна-Ковальчук, 2025).

У практичному вимірі проблема соціального консультування сімей у кризових ситуаціях тісно пов'язана з необхідністю удосконалення системи соціальних послуг, підвищення якості соціальної роботи та забезпечення комплексного підходу до підтримки сімей, які перебувають у складних обставинах. У науковому аспекті актуальність дослідження визначається потребою уточнення теоретичних засад, методів та технологій консультування, а також визначення ефективних моделей взаємодії соціального працівника із кризовою родиною.

Таким чином, дослідження особливостей соціального консультування сімей у кризових ситуаціях є важливим як для розвитку теорії соціальної роботи, так і для вдосконалення практичної діяльності фахівців, які працюють із сім'ями у стані соціальної та психологічної напруги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціального консультування сімей у кризових ситуаціях має міждисциплінарний характер та висвітлюється в рамках соціальної роботи, психології, сімейної педагогіки, кризової інтервенції та системи

соціальних послуг. У сучасних наукових публікаціях (Бондар, Нікітська & Ніколаєску, 2025; Войтенко, 2025) спостерігається стійка увага до консультування як технології професійної допомоги, що поєднує діагностику потреб сім'ї, підтримку у прийнятті рішень, активізацію ресурсів та відновлення соціального функціонування.

Значний пласт досліджень присвячено теоретико-методологічним засадам соціального консультування. Т. Білошицька та Т. Литнєва розглядають його як цілеспрямовану взаємодію фахівця та клієнта, спрямовану на оптимізацію життєдіяльності та формування адаптивних стратегій поведінки. Науковці виокремлюють основні засади консультування (добровільність, конфіденційність, клієнтоцентрированість, партнерство), функції (інформаційна, підтримуюча, корекційна, профілактична) та етапи консультативного процесу (Білошицька & Литнєва, 2022).

Окремий напрямок становлять дослідження, у яких кризові ситуації у сім'ї аналізуються як чинник порушення її ролей, комунікації та внутрішньосімейних кордонів (Губар & Белова, 2025; Лук'янчук, Проданюк & Юдіна, 2025). У працях названих науковців наголошується, що сімейна криза часто носить комплексний характер, поєднуючи економічні, психологічні, медичні та правові проблеми, а отже, потребує мультидисциплінарного підходу та міжвідомчої взаємодії.

Помітною є група публікацій, що розкривають прикладні технології роботи з кризовими сім'ями: кризове консультування, сімейно-орієнтовані підходи, медіацію, соціальний супровід, кейс-менеджмент, групові програми розвитку батьківської компетентності (Роговська & Жилиєв, 2025; Клименко, 2024). Дослідники доводять ефективність поєднання інформаційно-правової підтримки з психологічною допомогою, а також застосування ресурсного підходу, що акцентує увагу на сильних сторонах сім'ї та можливостях її відновлення.

Водночас аналіз сучасної літератури засвідчує необхідність подальшого поглиблення наукового осмислення соціального консультування як ключового інструмента підтримки

кризових сімей у системі соціальних послуг. Це зумовлює актуальність подальших досліджень, спрямованих на вдосконалення теоретичних і практичних підходів до консультативної діяльності соціального працівника.

Метою даної статті є теоретичне обґрунтування та аналіз особливостей соціального консультування сімей у кризових ситуаціях, а також визначення ефективних підходів і технологій надання професійної допомоги родинам, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Для досягнення поставленої мети передбачено *розв'язання таких завдань*: уточнити сутність поняття соціального консультування та його роль у системі соціальної роботи з сім'ями; охарактеризувати основні види кризових ситуацій, що впливають на функціонування сучасної сім'ї; визначити специфіку консультативної діяльності соціального працівника у роботі з кризовими сім'ями; проаналізувати сучасні методи, форми та технології соціального консультування, які застосовуються у кризових випадках; окреслити умови підвищення ефективності соціального консультування та напрями вдосконалення професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

Таким чином, реалізація зазначених завдань сприятиме поглибленню наукового розуміння соціального консультування сімей у кризових ситуаціях та визначенню практичних орієнтирів для підвищення якості соціальних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальне консультування сімей у кризових ситуаціях є одним із пріоритетних напрямків сучасної соціальної роботи, оскільки саме сім'я виступає базовим соціальним інститутом, що забезпечує первинну соціалізацію особистості, підтримку її психологічної рівноваги, формування ціннісних орієнтацій та виконання важливих виховних та соціально-економічних функцій. У контексті зростання соціальних ризиків, нестабільності суспільного розвитку та ускладнення життєвих обставин значної кількості сімей соціальне консультування набуває особливого значення як ефективна форма професійної допомоги.

У науковій літературі соціальне консультування розглядається як спеціалізований вид професійної діяльності соціального працівника, спрямований на надання інформаційної, психологічної, соціально-педагогічної та правової підтримки клієнтам з метою подолання складних життєвих обставин, активізації внутрішніх ресурсів та відновлення соціального функціонування (Колосок, Чернета & Белкіна-Ковальчук, 2025). Соціальне консультування сімей передбачає цілеспрямовану взаємодію фахівця з сім'єю, у процесі якої визначаються проблемні зони, формуються можливі шляхи виходу із кризи та забезпечується супровід у прийнятті рішень.

Роль соціального консультування у системі соціальної роботи з сім'ями полягає у забезпеченні своєчасної підтримки, профілактиці загострення кризових явищ, сприянні стабілізації внутрішньосімейних відносин та формуванні конструктивних стратегій подолання проблем. Консультування виконує інформаційну, корекційну, підтримуючу, профілактичну та адаптаційну функції, що дозволяє комплексно впливати на ситуацію (Білошицька & Литньова, 2022).

Кризові ситуації в сім'ї можуть виникати під впливом різних факторів, що порушують її стабільність та здатність повноцінно виконувати соціальні, виховні, економічні та психологічні функції. Сучасна сім'я дедалі частіше стикається з труднощами, які потребують своєчасної професійної підтримки та залучення соціальних служб. Залежно від причин та характеру проявів кризові ситуації можуть набувати різних форм.

Одним із найпоширеніших видів є соціально-економічні кризи, що пов'язані з безробіттям, матеріальною нестабільністю, бідністю, борговими зобов'язаннями або втратою житла. Такі обставини призводять до зростання напруги в сім'ї, погіршення психологічного клімату, обмеження можливостей задоволення базових потреб та підвищення ризику соціальної ізоляції сім'ї.

Значне місце займають психологічні та міжособистісні кризи, що проявляються у конфліктах між подружжям, емоційному

відчуженні, порушенні комунікації, зниженні рівня взаєморозуміння та довіри. Нерідко такі кризи завершуються розлученням, що стає серйозним випробуванням для всіх членів сім'ї, особливо для дітей, які потребують додаткової підтримки (Ткачишина, 2020).

Особливо гострими є кризи, спричинені насильством у сім'ї. Домашнє насильство порушує безпеку та психологічну стабільність сім'ї, формує атмосферу страху та напруження, руйнує довірчі відносини між її членами. У таких ситуаціях необхідно негайне втручання соціальних працівників, кризових центрів та правових інститутів з метою захисту постраждалих та запобігання повторним випадкам насильства (Лук'янчук, Проданюк & Юдіна, 2025).

Важливу групу становлять медико-соціальні кризи, зумовлені тяжкими захворюваннями, інвалідністю, психічними розладами або залежностями одного чи кількох членів сім'ї. Подібні обставини потребують тривалої підтримки, поєднання соціального консультування з медичною та психологічною допомогою, а також мобілізації ресурсів сім'ї для подолання складної ситуації (Губар & Белова, 2025).

Окремо виділяються кризи соціальної адаптації, що виникають внаслідок вимушеного переселення, міграції, втрати соціальних зв'язків або зміни життєвого середовища. Такі кризи супроводжуються почуттям невизначеності, соціальною дезорієнтацією, труднощами інтеграції в нову спільноту та потребою у відновленні підтримуючих контактів (Злобіна, 2015).

Також поширеними є вікові та нормативні сімейні кризи, пов'язані з природними етапами розвитку сім'ї: народженням дитини, підлітковим віком дітей, виходом дорослих дітей із сім'ї, старінням батьків. Хоча ці кризи є закономірними, вони потребують адаптації сімейної системи до нових ролей та умов, що нерідко супроводжується конфліктами та психологічними труднощами.

Кожен із зазначених видів криз має свої специфічні прояви та причини, однак спільною рисою є порушення психологічного клімату, дезорганізація сімейної системи та зростання потреби у зовнішній професійній підтримці.

Саме тому соціальне консультування виступає важливим механізмом допомоги сім'ї у подоланні кризових ситуацій та відновленні її життєздатності.

Соціальне консультування кризових сімей має специфічні характеристики, оскільки об'єктом допомоги є не окрема особистість, а сімейна система як цілісна структура взаємозв'язків. Соціальний працівник у процесі виконує роль посередника, координатора, консультанта і організатора соціальної підтримки.

Однією з ключових особливостей є необхідність швидкого реагування, оскільки кризові ситуації супроводжуються високим рівнем емоційного напруження, відчуттям безвиході та дезорганізацією поведінки членів сім'ї. Консультативна діяльність включає такі етапи: встановлення контакту, первинна діагностика проблеми, визначення ресурсів, планування втручання, реалізація допомоги та оцінювання результатів.

Особливої уваги потребують випадки домашнього насильства, залежностей чи загрози життю, де консультативна допомога поєднується з кризовою інтервенцією та залученням правоохоронних та медичних структур. Соціальний працівник повинен діяти в межах етичних норм, забезпечувати конфіденційність та водночас враховувати необхідність захисту постраждалих.

У практиці соціальної роботи використовуються широкий спектр методів, форм та технологій соціального консультування, спрямованих на підтримку сімей, які опинилися у кризових обставинах. Використання сучасних підходів дозволяє забезпечити комплексність допомоги, поєднання психологічної підтримки із соціально-правовим супроводом, а також активізацію внутрішніх ресурсів сім'ї. Вибір конкретних методів залежить від типу кризової ситуації, ступеня її складності та потреб сім'ї.

Однією з найпоширеніших форм є індивідуальне консультування, спрямоване на підтримку окремих членів сім'ї. Воно використовується у випадках, коли необхідно надати психологічну допомогу, знизити тривогу, сформулювати мотивацію до подолання труднощів або

допомогти людині прийняти важливі рішення. Індивідуальне консультування є важливим етапом первинної роботи, що дозволяє глибше зрозуміти особистісні переживання та проблеми кожного члена сім'ї (Мушкевич, 2022).

Водночас значне місце займає сімейне консультування, яке орієнтоване на відновлення внутрішньосімейної комунікації, гармонізацію взаємовідносин і подолання конфліктів. У межах цієї технології соціальний працівник працює із сім'єю як цілісною системою, допомагає її членам зрозуміти причини напруги, сформулювати навички конструктивного спілкування, визначити нові моделі взаємодії та підтримки. Сімейне консультування особливо ефективно у ситуаціях подружніх конфліктів, проблем виховання дітей чи порушення сімейних ролей (Кучер, 2018).

Окремим напрямком виступає кризове консультування, яке передбачає короточасне, але інтенсивне втручання у ситуаціях гострої сімейної кризи. Його метою є стабілізація емоційного стану сім'ї, запобігання поглибленню проблеми та мінімізація ризиків для її членів. Кризове консультування застосовується у випадках насильства, втрати близької людини, різкої зміни життєвих умов, залежностей чи інших ситуацій, які потребують невідкладної допомоги (Губар & Белова, 2025).

Важливою сучасною технологією є соціальний супровід та кейс-менеджмент, що забезпечують комплексну підтримку кризової сім'ї через координацію діяльності різних служб та установ. Соціальний працівник у цьому випадку організує взаємодію між соціальними службами, медичними установами, освітніми установами, правоохоронними органами, громадськими організаціями. Такий підхід дозволяє уникнути фрагментарності допомоги та забезпечує системний супровід сім'ї до стабілізації її життєвих умов (Суровцева & Брежнева, 2024).

Ефективною технологією врегулювання сімейних конфліктів є медіація, яка передбачає залучення нейтрального посередника для досягнення взаємоприйняттого рішення між сторонами. Медіація сприяє зниженню конфліктності, розвитку культури діалогу та

формуванню відповідальності членів сім'ї за спільне вирішення проблеми. Вона особливо актуальна у випадках подружніх суперечок, спорів щодо виховання дітей або розподілу сімейних обов'язків.

У практиці соціального консультування також активно застосовуються групові форми роботи, зокрема тренінги батьківської компетентності, які підтримують групи, програми розвитку навичок саморегуляції та соціальної адаптації. Групова робота дозволяє сім'ям отримати емоційну підтримку, обмінятися досвідом подолання труднощів, знизити почуття ізоляції та сформувати позитивні соціальні зв'язки.

Важливою методологічною основою сучасного консультування є ресурсно-орієнтований підхід, який акцентує увагу не лише на проблемах сім'ї, а й на її сильних сторонах, потенціалі та можливостях відновлення. Соціальний працівник допомагає сім'ї усвідомити власні ресурси, мобілізувати підтримку оточуючих, сформуванню стратегій самодопомоги та підвищити здатність до подолання кризових ситуацій (Клименко, 2024).

Ефективність сучасних методів та технологій соціального консультування зумовлюється їхньою здатністю інтегрувати психологічну підтримку з інформаційно-правовою допомогою, соціальним захистом та комплексним супроводом кризової родини. Різноманітність форм консультативної роботи забезпечує індивідуалізований підхід до потреб кожної сім'ї та сприяє відновленню її життєздатності в умовах сучасних кризових викликів.

Саме тому результати дослідження дозволяють виокремити низку умов, за яких соціальне консультування кризових сімей є найбільш результативним і здатним забезпечити стабілізацію сімейної ситуації, відновлення її функціонування та профілактику повторних криз. Ефективність консультативної допомоги залежить не лише від професійних дій соціального працівника, а й від організаційних, соціальних і психологічних чинників, створюють сприятливе середовище для підтримки сім'ї.

Однією з провідних умов є доступність соціальних послуг і своєчасність надання допомоги. Кризові ситуації характеризуються

високою динамікою розвитку, тому затримка у реагуванні може призвести до поглиблення проблеми, загострення конфліктів, зростання ризиків для членів сім'ї. Забезпечення оперативного доступу до консультаційних, правових, психологічних та соціальних послуг є необхідною умовою ефективної підтримки кризових сімей (Кучер, 2018).

Важливе значення має комплексний міжвідомчий підхід до роботи з сім'єю, що передбачає взаємодію соціальних служб із медичними, освітніми, правовими та громадськими інститутами. Оскільки кризові ситуації часто мають багатофакторний характер, їхнє подолання вимагає не ізолюваного втручання, а координації різних ресурсів та служб. Такий підхід сприяє системності допомоги, уникнення дублювання функцій та підвищенню результативності соціального супроводу.

Наступною умовою є використання інноваційних методів та технологій соціального консультування, які відповідають сучасним викликам. До них належать кейс-менеджмент, кризова інтервенція, сімейно-орієнтовані підходи, медіація, групові програми підтримки, дистанційні форми консультування. Інноваційність дозволяє адаптувати консультативну діяльність до різних типів криз, забезпечити гнучкість втручання та орієнтацію на реальні потреби сім'ї.

Особливого значення набуває орієнтація на активну позицію сім'ї у процесі подолання кризи. Соціальне консультування є ефективним тоді, коли сім'я виступає не пасивним одержувачем допомоги, а активним учасником змін. Залучення членів сім'ї до аналізу проблеми, прийняття рішень, формування плану виходу з кризи сприяє розвитку відповідальності, підвищенню мотивації та зміцненню внутрішньої згуртованості (Роговська & Жилияєв, 2024).

Водночас визначальним чинником ефективності соціального консультування є професійна компетентність соціального працівника. Консультативна діяльність у кризових випадках вимагає високого рівня підготовки, знань у сфері сімейної психології, кризової інтервенції, соціального захисту, правових механізмів

допомоги. Фахівець повинен мати розвинені комунікативні навички, здатність до емпатії, вміння вибудувати довірчі відносини з клієнтами та забезпечувати партнерську взаємодію.

Професійна підготовка соціальних працівників повинна включати розвиток консультативних умінь, навичок роботи з конфліктами, медіації, оцінки ризиків, планування соціального супроводу, а також формування правової грамотності для захисту прав сім'ї та її членів. Не менш важливими є компетентність стресостійкості, емоційної саморегуляції та професійної рефлексії, оскільки робота з кризовими сім'ями супроводжується значним психологічним навантаженням (Колосок, Чернета & Белкіна-Ковальчук, 2025).

Актуальним напрямком удосконалення підготовки фахівців є впровадження системи супервізії, професійної підтримки та профілактики емоційного вигорання. Супервізійна практика сприяє підвищенню якості консультативної роботи, забезпечує аналіз складних випадків, розвиток професійної відповідальності та збереження психологічного здоров'я соціальних працівників.

Висновки. В результаті проведеного дослідження встановлено, що соціальне консультування сімей у кризових ситуаціях є одним із провідних напрямків сучасної соціальної роботи, оскільки сім'я як базовий соціальний інститут найбільш гостро реагує на соціально-економічні, психологічні та громадські виклики. Кризові явища порушують стабільність сімейної системи, ускладнюють виконання її основних функцій та потребують своєчасної професійної підтримки з боку соціальних служб.

Уточнено сутність соціального консультування як спеціалізованої форми соціальної допомоги, що спрямована на подолання складних життєвих обставин, активізацію внутрішніх ресурсів сім'ї, відновлення психологічної рівноваги та соціального функціонування. Доведено, що соціальне консультування виконує важливі інформаційні, підтримуючі, профілактичні, корекційні та адаптаційні функції у роботі з кризовими сім'ями.

Охарактеризовано основні види кризових ситуацій, що впливають на сучасну сім'ю,

серед яких соціально-економічні труднощі, міжособистісні конфлікти, домашнє насильство, залежність, вимушене переселення, тяжкі захворювання та інші фактори. З'ясовано, що кожен тип кризи потребує диференційованого підходу, комплексного втручання та міжвідомчої взаємодії.

Визначено специфіку консультативної діяльності соціального працівника, яка полягає у роботі з сім'єю як цілісною системою, необхідності швидкого реагування, дотриманні етичних норм та застосування ресурсно-орієнтованих стратегій. Проаналізовано сучасні методи та технології соціального консультування, зокрема кризове консультування, сімейно-орієнтовані підходи, кейс-менеджмент, соціальний супровід, медіацію та групові форми роботи, що забезпечують ефективність підтримки кризових сімей.

Обґрунтовано, що підвищення результативності соціального консультування можливе за умови доступності соціальних послуг, комплексного підходу до вирішення проблем сім'ї, професійної компетентності соціального працівника, розвитку його консультативних навичок, стресостійкості та здатності до професійної рефлексії.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі вбачаються у розробленні чітких критеріїв та показників оцінювання ефективності соціального консультування сімей у різних типах кризових ситуацій, удосконаленні методичних рекомендацій для практичної діяльності соціальних працівників, а також впровадженні інноваційних моделей консультативної допомоги з урахуванням сучасних соціальних ризиків. Подальші дослідження також можуть бути спрямовані на вивчення підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з кризовими сім'ями та створення системи супервізійної підтримки для запобігання професійному вигоранню.

Таким чином, соціальне консультування сімей у кризових ситуаціях є важливим ресурсом стабілізації родинних відносин, профілактики соціальних проблем та підвищення якості життя сімей, що потребують професійної підтримки в умовах сучасних викликів.

Література

1. Білошицька Т. Ю., Литнцова Т. В. Компоненти, критерії та показники готовності майбутніх учителів до педагогічного консультування. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2022. № 7(12). С. 71–82. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-71-82](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-71-82)
2. Бондар В., Нікітська Ю., Ніколаєску І. Особливості консультування як технології професійного розвитку педагога. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 218. С. 15–21. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-218-15-21>
3. Войтенко О. В. Технологія індивідуального психологічного консультування з питань професійного благополуччя в межах мотиваційно-ціннісної моделі. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2025. № 2. С. 18–23. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2025-2-2>
4. Губар О., Белова І. Кризове консультування в соціальній роботі: інтеграція психологічного підходу як основи ефективної допомоги клієнтам. *Ввічливість. Humanitas*. 2025. № 3. С. 43–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.3.6>
5. Злобіна О. Особистість в соціальній кризі: тренди емоційних трансформацій. *Психологія особистості*. 2015. № 1. С. 150–161. DOI: <https://doi.org/10.15330/ps.6.1.150-161>
6. Клименко Ю. А. Технології соціальної роботи за рубежом. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2024. № 4. С. 7–14. DOI: <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2024-4-7-14>
7. Колосок А. М., Чернета С. Ю., Белкіна-Ковальчук О. В. Соціальне консультування: стан та перспективи. *Ввічливість. Humanitas*. 2025. № 2. С. 76–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.11>
8. Кучер Г. М. Інновації соціальної роботи в громаді із сім'ями, що опинилися в складних життєвих обставинах. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. 2018. Вип. 82(2). С. 207–212. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4627>
9. Лук'янчук Н. В., Проданюк Ф. М., Юдіна Л. О. Психологічна допомога в кризових ситуаціях: психологічний огляд соціальних чинників подолання. *Психологія та соціальна робота*. 2025. № 1. С. 180–189. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2025.1.17>
10. Мушкевич М. Теорія і практика психологічного консультування сімей. *Психологічні перспективи*. 2022. № 39. С. 291–305. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-mus>
11. Роговська О., Жил'яєв В. Зарубіжний досвід соціальної підтримки сімей в складних життєвих обставинах. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2025. Т. 1, № 13. С. 104–114. URL: https://journals.urau.ua/vsgf_pstu/article/view/333752
12. Суровцева І., Брєжнєва Т. Національний досвід кейс-менеджменту в соціальній роботі. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2024. Т. 1, № 12. С. 454–472. DOI: <https://doi.org/10.31498/2617-2038.2024.12.320586>
13. Ткачишина О. Р. Кризові ситуації: адаптаційні ресурси особистості та соціальні стереотипи. *Теорія і практика сучасної психології*. 2020. Т. 3, № 1. С. 116–120. DOI: <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2020.1-3.20>

References

1. Biloshytska, T. Yu., & Lytnova, T. V. (2022). Komponenty, kryterii ta pokaznyky hotovnosti maibutnix uchyteliv do pedahohichnoho konsultuvannia [Components, criteria and indicators of future teachers' readiness for pedagogical counseling]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky (Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Psykhohohiia», Seriiia «Medytsyna»)* – *Prospects and Innovations of Science (Series “Pedagogy”, Series “Psychology”, Series “Medicine”)*, 7(12), 71–82. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-71-82](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-71-82) [in Ukrainian].
2. Bondar, V., Nikitska, Yu., & Nikolaiesku, I. (2025). Osoblyvosti konsultuvannia yak tekhnolohii profesiinoho rozvytku pedahoha [Features of counseling as a technology for professional development of a teacher]. *Naukovi zapysky. Seriiia: Pedahohichni nauky – Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences, (218)*, 15–21. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-218-15-21> [in Ukrainian].
3. Voitenko, O. V. (2025). Tekhnolohiia indyvidualnoho psykhohohichnoho konsultuvannia z pytan profesiinoho blahopoluchchia v mezhakh motyvatsiino-tsinnisnoi modeli [Technology of individual psychological counseling on professional well-being within the motivational-value model]. *Naukovi zapysky. Seriiia: Psykhohohiia – Scientific Notes. Series: Psychology, (2)*, 18–23. DOI: <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2025-2-2> [in Ukrainian].
4. Hubar, O., & Bielova, I. (2025). Kryzove konsultuvannia v sotsialnii roboti: intehratsiia psykhohohichnoho pidkhdodu yak osnovy efektyvnoi dopomohy kliientam [Crisis counseling in social work: integration of

psychological approach as the basis of effective client assistance]. *Vvichlyvist. Humanitas*, (3), 43–52. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.3.6> [in Ukrainian].

5. Zlobina, O. (2015). Osobystist v sotsialnii kryzi: trendy emotsiinykh transformatsii [Personality in social crisis: trends of emotional transformations]. *Psykholohiia osobystosti – Psychology of Personality*, (1), 150–161. DOI: <https://doi.org/10.15330/ps.6.1.150-161> [in Ukrainian].

6. Klymenko, Yu. A. (2024). Tekhnolohii sotsialnoi roboty za rubezhem [Technologies of social work abroad]. *Sotsialna pedahohika: teoriia ta praktyka – Social Pedagogy: Theory and Practice*, (4), 7–14. DOI: <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2024-4-7-14> [in Ukrainian].

7. Kolosok, A. M., Cherneta, S. Yu., & Bielkina-Kovalchuk, O. V. (2025). Sotsialne konsultuvannia: stan ta perspektyvy [Social counseling: current state and prospects]. *Vvichlyvist – Humanitas*, (2), 76–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.11> [in Ukrainian].

8. Kucher, H. M. (2018). Innovatsii sotsialnoi roboty v hromadi iz simiamy, shcho opynylysia v skladnykh zhyttievykh obstavynakh [Innovations of social work in the community with families in difficult life circumstances]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences*, 82(2), 207–212. Retrieved from <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4627> [in Ukrainian].

9. Lukianchuk, N. V., Prodaniuk, F. M., & Yudina, L. O. (2025). Psykholohichna dopomoha v kryzovykh sytuatsiiakh: psykholohichni ohliad sotsialnykh chynnykiv podolannia [Psychological assistance in crisis situations: psychological review of social coping factors]. *Psykholohiia ta sotsialna robota – Psychology and Social Work*, (1), 180–189. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2025.1.17> [in Ukrainian].

10. Mushkevych, M. (2022). Teoriia i praktyka psykholohichnoho konsultuvannia simei [Theory and practice of psychological counseling of families]. *Psykholohichni perspektyvy – Psychological Prospects*, (39), 291–305. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2022-39-mus> [in Ukrainian].

11. Rohovska, O., & Zhylaiev, V. (2025). Zarubizhnyi dosvid sotsialnoi pidtrymky simei v skladnykh zhyttievykh obstavynakh [Foreign experience of social support for families in difficult life circumstances]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Sotsialno-humanitarni nauky ta publichne administruvannia – Bulletin of Pryazovskyi State Technical University. Series: Social Sciences and Public Administration*, 1(13), 104–114. Retrieved from https://journals.uran.ua/vsgf_pstu/article/view/333752 [in Ukrainian].

12. Surovtseva, I., & Briezhenyeva, T. (2024). Natsionalnyi dosvid keis-menedzhmentu v sotsialnii roboti [National experience of case management in social work]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Sotsialno-humanitarni nauky ta publichne administruvannia – Bulletin of Pryazovskyi State Technical University. Series: Social Sciences and Public Administration*, 1(12), 454–472. DOI: <https://doi.org/10.31498/2617-2038.2024.12.320586> [in Ukrainian].

13. Tkachyshyna, O. R. (2020). Kryzovi sytuatsii: adaptatsiini resursy osobystosti ta sotsialni stereotypy [Crisis situations: adaptive resources of personality and social stereotypes]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii – Theory and Practice of Modern Psychology*, 3(1), 116–120. DOI: <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2020.1-3.20> [in Ukrainian].

Романовська Л. І., Олійник К. С. Особливості соціального консультування сімей у кризових ситуаціях

У статті здійснено комплексний теоретичний аналіз особливостей соціального консультування сімей у кризових ситуаціях як одного із провідних напрямів сучасної соціальної роботи. Актуальність дослідження зумовлена зростанням кількості сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, спричинених соціально-економічною нестабільністю, внутрішньосімейними конфліктами, домашнім насильством, залежностями, тяжкими захворюваннями, вимушеним переселенням та іншими кризовими факторами. У роботі уточнено сутність поняття соціального консультування та визначено його роль у системі соціальних послуг як інструменту стабілізації сімейної ситуації, мобілізації ресурсів сім'ї та відновлення її соціального функціонування.

Охарактеризовано основні види кризових ситуацій, що впливають на функціонування сучасної сім'ї, та обґрунтовано необхідність застосування системного, комплексного та ресурсно-орієнтованого підходів у процесі надання консультативної допомоги. Визначено специфіку діяльності соціального працівника у роботі з кризовими сім'ями, яка полягає в оперативності реагування, міжвідомчій взаємодії, оцінюванні ризиків та забезпеченні безпеки членів сім'ї.

Проаналізовано сучасні методи, форми та технології соціального консультування, зокрема, індивідуальне та сімейне консультування, кризову інтервенцію, соціальний супровід та кейс-менеджмент, медіацію, групові програми підтримки та розвиток батьківської компетентності. Визначено умови підвищення ефективності консультативної діяльності, серед яких доступність соціальних послуг, професійна компетентність фахівця, впровадження інноваційних технологій та розвиток супервізійної підтримки.

Зроблено висновок, що соціальне консультування сімей у кризових ситуаціях є дієвим механізмом профілактики повторних криз, зміцнення адаптаційного потенціалу сім'ї та підвищення якості її життєдіяльності в умовах сучасних соціальних викликів.

Ключові слова: соціальне консультування, кризові ситуації, сім'я, соціальна робота, кризова інтервенція.

Romanovska L. I., Oliynyk K. S. Peculiarities of social counseling of families in crisis situations

The article carries out a comprehensive theoretical analysis of the features of social counseling of families in crisis situations as one of the leading areas of modern social work. The relevance of the study is due to the increase in the number of families in difficult life circumstances caused by socio-economic instability, intra-family conflicts, domestic violence, addictions, serious illnesses, forced relocation and other crisis factors. The paper clarifies the essence of the concept of social counseling and defines its role in the system of social services as a tool for stabilizing the family situation, mobilizing family resources and restoring its social functioning.

The main types of crisis situations that affect the functioning of the modern family are characterized, and the need for the use of systemic, comprehensive and resource-oriented approaches in the process of providing advisory assistance is substantiated. The specifics of the social worker's work with families in crisis are determined, which consists in the promptness of response, interagency interaction, risk assessment and ensuring the safety of family members.

Modern methods, forms and technologies of social counseling are analyzed, in particular individual and family counseling, crisis intervention, social support and case management, mediation, group support programs and the development of parental competence. The conditions for increasing the effectiveness of consulting activities are outlined, including the availability of social services, the professional competence of the specialist, the introduction of innovative technologies and the development of supervisory support.

It is concluded that social counseling of families in crisis situations is an effective mechanism for preventing repeated crises, strengthening the adaptive potential of the family and improving the quality of its life in the face of modern social challenges.

Key words: social counseling, crisis situations, family, social work, crisis intervention.

Дата першого надходження статті до видання: 01.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 26.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 31.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

